

nanašajo na mesto. V njem so poimensko omenjeni nekateri prebivalci mesta, vidna je višina dnevnih plačil obrtnikom in dninarjem, iz nakupov živil, dobrin in blaga pa je mogoče ugotoviti, kaj vse je bilo mogoče kupiti konec 17. stoletja v Mariboru in kakšno prodajno ceno so imeli ribe, raki, svinjsko in goveje meso, različne vrste zelenjave in sadja, začimbe, gradbeni material itd.

Čeprav je časovni razpon ohranjenega vira precej kratek, pa ne gre podcenjevati njegove zgodovinske vrednosti. Kot tak sicer ne more v popolnosti razjasniti pojma svobodna hiša in dvor v Mariboru, lahko pa kot do sedaj edini te vrste znani in objavljeni vir delno zapolni še kakšno luknjo v mozaiku, ki riše bogato zgodovino mesta ob Dravi.

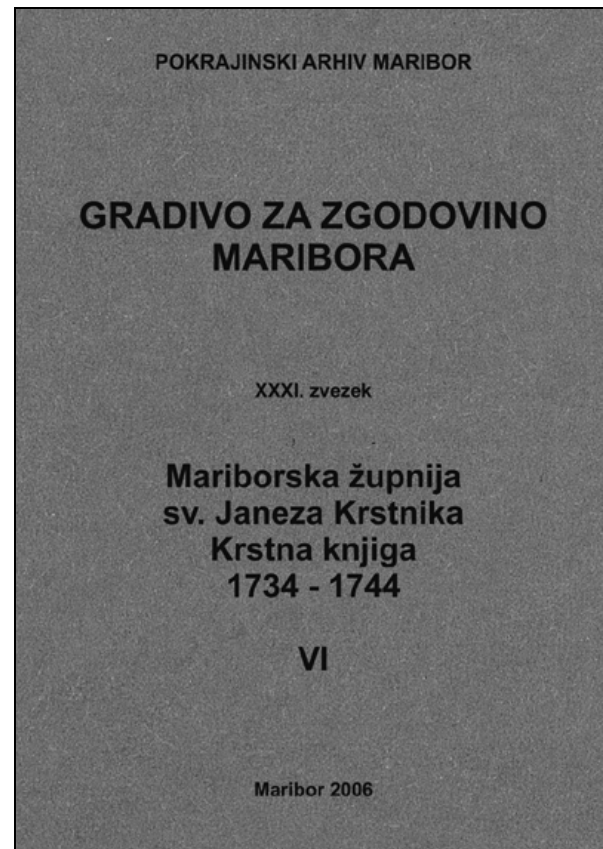
Objava vira je koristna za razjasnitev in hkrati tudi spodbuda drugim zgodovinarjem za objavljanje in pisanje znanstvenih komentarjev zgodovinskih virov. Z objavo vira, ki obsega v transliteraciji rokopisa 64 strani, je objavljena tudi uvodna študija na 66 straneh. Študija vira predstavlja, oziroma ga je "pripravila" za nadaljnjo študijsko uporabo tako zgodovinarjem kot tudi laikom. Podrobneje je razložen pojem svobodna hiša in seveda na podlagi virov in literature, ki so na voljo, predstavljena celotna zgodovina omenjene hiše. Norme, uporabljene pri prepisu, to je tiste, ki se nanašajo na uporabo velikih začetnic, kratic, pisave itd., so podobne tistim, ki jih je uporabil že dr. Jože Mlinarič pri objavi virov za zgodovino Maribora. To pa preprosto zato, ker se avtorju zdijo ustrezne in se s tem sam prepis vira oblikovno ne razlikuje preveč od že omenjenih izdaj virov, saj je v osnovi namen tega prepisa vira isti kot izdaja prejšnjih virov, to je pospeševanje vedenja o bogati preteklosti mesta ob Dravi. Izdaja vira je opremljena s fotografijami samega vira, fotografijami detajlov iz vira, številnimi preglednicami in grafi. Študiji je dodan seznam virov, tako objavljenih kot še neobjavljenih, kot literature. Avtor je pripravil tudi seznam kratic in okrajšav.

Na naslovnici je objavljena fotografija frajovške vojašnice, nekoč Tattenbachove svobodne hiše, v Mariboru pred letom 1906. V podtisku ali na sliki v ozadju pa je naslovna stran polletnega obračuna prihodkov in izdatkov Tattenbachove svobodne hiše v Mariboru. Na zadnji platnici je današnja fotografija z označenim mestom, kje je stala hiša. Ta izdaja vira je avtorjev prvenec, ki ga je sam odkril v Deželnem arhivu v Gradcu in ga predlagal za objavo. To je bila nedvomno dobra izbira in dopolnitev znanstveno-raziskovalnega dela in objav detajlov mariborske zgodovine.

Leopold Mikec Avberšek

Jože Mlinarič, Gradivo za zgodovino Maribora, XXXI. zv., Mariborska župnija sv. Janeza Krstnika, Krstna knjiga 1734–1744, Pokrajinski arhiv Maribor, Maribor 2006, 189 strani

Neutrudni urejevalec izdaj mariborskega historičnega gradiva dr. Jože Mlinarič je v nadaljevanju transkriptov serije najstarejših ohranjenih matičnih knjig za širše območje novoveškega mesta Maribor pripravil nadaljevanje XXX. zvezka (2005). Pričujoči zvezek je že šesti zvezek krstnih knjig in zajema prvih 277 paginiranih strani sicer 892 strani obsegajoče maticice, tu natipkane na 189 straneh. Izbira črk, okrepljeni priimki očeta in matere ter drugi elementi izdaje omogočajo kar največjo preglednost. Sama matica je bila napisana kot po pravilu v latinskem jeziku. V primerjavi s krstnimi zapisi v prejšnjih zvezkih je tu mogoče opaziti temeljno spremembo v zapisih: v novembru 1738 (na str. 79 v zvezku) so vpisovalci začeli povsem natančno opredeljevati ob datumu tudi uro krsta novorojenčka; ponekod so navedbe časa zelo natančne, npr.: *4ta huius 3tio quadrante adnonam* (marec 1739). Sledil je (v aprilu 1739) dodan natančen podatek o datumu in uri rojstva (v zvezku na str. 86) ter kmalu še natančna ura krsta. Po nekaj straneh so vpisi to natančnost "izgubili", nato pa jo je ponovno mogoče opaziti v spisih od konca julija 1741, saj so brez datuma/ure rojstva/krsta le še posamični vpisi.

Med družinskimi priimki so tu tako že znani priimki, zmeraj več in več pa je tudi novih. Vzrok, da je priimkov zelo veliko, je dejstvo, da so se vpisovalci dosledno držali pravila in pisali dekliški priimek matere; to so v mariborskih krstnih knjigah uvedli sredi leta 1725. Med znameniti osebami ali plemeniteži, ki so bili botri, lahko omenimo člane družine lastnikov mariborskega gradu in zemljiškega gospostva, grofov Brandis. Ti so se s to častjo usmilili nekaterih tu živčih odličnih posameznikov. 12. decembra 1742 je npr. Henrik, grof Brandis sam – brez zastopnika – botroval prvorojencu tukajšnjega doktorja obojega prava Janeza Menharta; to se ob rojstvu njegove hčerke februarja 1744 seveda ni ponovilo – tedaj je v vlogi botra "zadoščal" Jakob W(B)recl, duhovnik in slovenski župnijski pridigar.

Andrej Hozjan

Jože Mlinarič, Gradivo za zgodovino Maribora, XXXII. zv., Mariborska župnija sv. Janeza Krstnika, Krstna knjiga 1745–1757, Pokrajinski arhiv Maribor, Maribor 2007, 272 strani

Tudi ta zvezek mariborskih krstnih matric Jožeta Mlinariča je zanimiv že po svojem obsegu, saj ima kar 272 tipkanih strani. Nanje je urednik spravil 308 strani originala, to pa seveda lahko pomeni le, da se je število vpisov na stran originala v tej dobi v primerjavi s številom v prejšnjem zvezku močno povečalo. Opisni podatki in drugi vsebinski elementi so sprva v glavnem enaki kot v prejšnjem zvezku. Po sredi stoletja pa sta se začeli pojavljati vse opaznejši tukajšnji novosti. Prva so oznake krajevnega izvora staršev – te so se – sprva bolj sramežljivo – začele pojavljati sredi šestega desetletja 18. st., in sicer za kraje zunaj mesta. Druga novost so vse pogostejše poklicne/socialne oznake očetov. Po številu sta močno v ospredju oznaki *vinicola* in *vinitor*, seveda v genitivu. Pojavljale so se že tudi poklicne izpeljanke kot npr. *ludimoderator(-is, str. 224)*. Za botre so prav tako v tem času začeli ob dotedanjem edinem standardnem izrazu "*patrini*" uporabljati soroden izraz *levantibus*. Kmalu je ta tudi prevladala.

Za natančnejše analize zvezka si bo potrebno vzeti kar lep čas. Od pomembnejših oziroma zanimivejših krstih ne moremo mimo oznake praznika v krogu grofovskih družin. Protij koncu julija 1755 sta prav tu, v Mariboru, namreč neimenovani(!) grof Portia in njegova soproga Helena, roj. Laurin, dobila in krstila očitno prvorojenca; njegov boter je bil grof Friderik Lanthieri osebno – torej brez zastopnika - s soprogo, sicer znova (!) neimenovano roj. Baronico Fernieur.

Andrej Hozjan

Andrej Hozjan, Inventar arhivskega gradiva zemljiškega gospostva Dolnja Lendava/Alsólendva v arhivu knezov Esterházy, grad Forchtenstein, Pokrajinski arhiv Maribor, Inventarji 13, Maribor 2006, 124 strani

Ena izmed temeljnih nalog arhivov je popis gradiva. Seveda tu ni mišljen samo popis gradiva, ki ga določena tovrstna institucija hrani, pač pa tudi popisovanje tistega, ki je drugje in je vezano na območje, ki ga določen arhiv pokriva. Pokrajinski arhiv Maribor (PAM) poleg severovzhodne Štajerske in dela Koroške pokriva še Prekmurje. Arhivskega gradiva za zgodovino Prekmurja je danes, žal, v različnih slovenskih arhivih, knjižnicah, muzejih in v osebnih zbirkah malo. Zaradi že znanih zgodovinskih okoliščin ga je večina shranjenega v deželnih, državnih, cerkvenih ali osebnih arhivih po Avstriji ter Madžarski in še kje.

Še dobro desetletje nazaj je bilo redkokateremu arhivarju in zgodovinarju, kaj šele komu drugemu, znano, kakšno bogastvo za nekoliko starejšo prekmursko zgodovino se skriva v zasebnem arhivu knezov Esterházy na gradu Forchtenstein na Gradiščanskem. Še dobro, da je nekaj o tem slišal zgodovinar dr. Andrej Hozjan na svojih prvih obiskih Gradiščanskega deželnega arhiva v Eisenstadtu. Ker mu kot arhivarju in raziskovalcu starejše prekmurske zgodovine to seveda ni dalo miru, je v prvi polovici

